Religion and Health

ORIGINAL ARTICLE

2026, Vol: 13, No: 2, Pages: 41-48

A Comparative Study of Information Processing Speed, Working Memory, and Emotion Regulation in Quran Memorizers and Non-Memorizers 1403

Hossein Masoumi Jahandizi[1*], Ali Sohbatloo[2], Seyedeh Faezeh Mousavi[3]

1. Faculty Member, Department of Public Health, School of Health, Zanjan University of Medical Sciences, Zanjan, Iran
2. Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Farhangeian University, Tehran, Iran
3. Master of Science in Psychology, Department of General Psychology, Shahid Shahriari Faculty of Psychology, Islamic Azad University, Zanjan, Iran

***Corresponding Author:**
Hossein Masoumi Jahandizi
Faculty Member, Department of Public Health, School of Health, Zanjan University of Medical Sciences, Zanjan, Iran

Email: hmjfh@zums.ac.ir

Received: 05 May 2025
Revised: 05 Dec 2025
Accepted: 17 Feb 2026

Abstract

Background and Objectives: Information processing speed is a perceptual and cognitive ability that affects high-level cognitive skills in real-world settings, such as school, university, and job performance.

This study aimed to compare information-processing speed, working memory, and emotion regulation in Quran memorizers and non-Quran memorizers among girls aged 16 and older in Zanjan, Iran.

Materials and Methods: The research design is descriptive and causal-comparative. The sampling method was convenience sampling. The study included a sample of 160 girls aged 16 years. Among them, 80 had memorized 30 parts of the Quran, while the other 80 were non-Quran memorizers. SPSS (version 26) was used for analysis and the Gross and John Emotion Regulation Questionnaire, Wechsler Information Processing Speed Questionnaire, and Pickering and Susan Gadrecole Questionnaire were used to collect data.

Results: Quran memorizers exhibited faster information processing, better working memory, and improved emotion regulation.

Conclusion: Therefore, it is concluded that Quranic activities can effectively enhance information processing speed, working memory, and emotion regulation. Therefore, the motivation derived from religious beliefs can enhance senses and perseverance at work, which, in turn, leads to empowerment and success in mental and emotional aspects.

Keywords: Emotion Regulation, Information Processing Speed, Non-Quran Memorizing Girls, Quran Memorizing Girls, Working Memory

▶ **Citation:** Masoumi Jahandizi H, Sohbatloo A, Mousavi SF. A Comparative Study of Information Processing Speed, Working Memory, and Emotion Regulation in Quran Memorizers and Non-Memorizers 1403. Religion and Health, Autumn & Winter 2026;13 (2): 41-48 (Persian). Doi: 10.22034/Jrh.13.2.41

[Downloaded from jrh.mazums.ac.ir on 2026-11-20]

[DOI: 10.22034/Jrh.13.2.41]

دین و سلامت
مقاله پژوهشی
دوره ۱۳، شماره ۲، سال ۱۴۰۴ صفحه: ۴۸-۴۱

بررسی مقایسهٔ سرعت پردازش اطلاعات، حافظهٔ فعال و تنظیم هیجان در حافظان قرآن و غیرحافظان ۱۴۰۳

حسین معصومی جهندیزی[1*]، علی صحبتلو[2]، سیده فائزه موسوی[3]

۱. عضو هیئت علمی، گروه بهداشت عمومی، دانشکدهٔ بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی زنجان، زنجان، ایران
۲. استادیار، دکتری تخصصی علوم تربیتی، گروه علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران
۳. کارشناس ارشد روان‌شناسی، گروه روان‌شناسی عمومی، دانشکدهٔ روان‌شناسی شهید شهریاری، دانشگاه آزاد اسلامی، زنجان، ایران
* **مؤلف مسئول:**
حسین معصومی جهندیزی، عضو هیئت علمی، گروه بهداشت عمومی، دانشکدهٔ بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی زنجان، زنجان، ایران

Email:
hmjfh@zums.ac.ir

دریافت: ۱۴۰۴/۰۲/۱۵
اصلاحات: ۱۴۰۴/۰۹/۱۴
پذیرش: ۱۴۰۴/۱۱/۲۸

چکیده

سابقه و هدف: سرعت پردازش اطلاعات نوعی توانمندی ادراکی/ شناختی است که در توانایی‌های سطح بالای شناختی در دنیای واقعی، مانند مدرسه، دانشگاه و عملکرد شغلی، اثر می‌گذارد. هدف پژوهش حاضر بررسی مقایسهٔ سرعت پردازش اطلاعات، حافظهٔ فعال، تنظیم هیجان در حافظان قرآن و غیرحافظان قرآن دختران بالای شانزده سال شهر زنجان بود.

مواد و روش‌ها: طرح پژوهش توصیفی و از نوع علی ـ مقایسه‌ای است. روش نمونه‌گیری به‌صورت در دسترس انتخاب شد. نمونهٔ پژوهش را ۱۶۰ نفر دختر ۱۶ ساله تشکیل داده‌اند که ۸۰ نفر از آنان ۳۰ جزء قرآن را حفظ کرده بودند و ۸۰ نفر از آنان حافظ قرآن نبودند. برای تجزیه‌وتحلیل از نرم‌افزار **SPSS** نسخهٔ ۲۶ و به‌منظور جمع‌آوری اطلاعات، از پرسش‌نامهٔ تنظیم هیجان گراس و جان، پرسش‌نامهٔ سرعت پردازش اطلاعات وکسلر و پرسش‌نامه پیکرینگ و سوزان گدرکول استفاده شده است.

یافته‌ها: حافظان قرآن در سرعت پردازش اطلاعات، حافظهٔ فعال و تنظیم هیجان توانایی بیشتری نشان دادند.

استنتاج: چون فعالیت‌های قرآنی می‌تواند در تقویت سرعت پردازش اطلاعات، حافظهٔ فعال و تنظیم هیجان مؤثر باشد، بنابراین، انگیزهٔ اعتقاد دینی می‌تواند سبب تقویت حواس و پشتکار در کار شود و به‌نوبهٔ خود در امور ذهنی و هیجانی توانمندی و موفقیت ایجاد کند.

واژه‌های کلیدی: سرعت پردازش اطلاعات، حافظهٔ فعال، تنظیم هیجان، دختران حافظ قرآن، دختران غیرحافظ قرآن

◄ **استناد:** معصومی جهندیزی، حسین؛ صحبتلو، علی؛ موسوی، سیده فائزه، بررسی مقایسهٔ سرعت پردازش اطلاعات، حافظهٔ فعال و تنظیم هیجان در حافظان قرآن و غیرحافظان ۱۴۰۳. دین و سلامت، دوره ۱۳، شمـــاره ۲، پاییز و زمستان ۱۴۰۴

مقدمه

سرعت پردازش اطلاعات نوعی توانمندی ادراکی شناختی است که در توانایی‌های سطح بالای شناختی و عملکرد شناختی در مدرسه، دانشگاه و عملکرد شغلی اثر می‌گذارد (۱). ازآنجاکه حفظ آیات قرآن در زنجیرهٔ

[Downloaded from jrh.mazums.ac.ir on 2026-11-20]
[DOI: 10.22034/Jrh.13.2.41]

فعالیت‌های فرهنگی در سنین کودکی و نوجوانی جایگاه ویژه‌ای دارد، بررسی نحوهٔ حفظ‌کردن قرآن ضروری است. در این مطالعه سرعت پردازش اطلاعات، حافظهٔ فعال و تنظیم هیجان در دانش‌آموزان حاقظ قرآن و غیر حافظ در شهر زنجان مقایسه شده است. ابتدا به تعاریف متغیرها می‌پردازیم. تنظیم هیجان به فرایندهایی اشاره دارد که افراد از طریق آن، تجربه و بیان احساسات خود را مدیریت می‌کنند (۲). سرعت پردازش اطلاعات به‌عنوان توانایی شناسایی، تمیز، ترکیب، تصمیم‌گیری دربارهٔ اطلاعات و پاسخ به اطلاعات دیداری و کلامی تعریف شده است (۳). حافظهٔ فعال توانایی نگهداری اطلاعات در ذهن حین انجام تکالیف پیچیده است و توانایی نظارت بر عملکرد و ارزیابی پردازش‌های شناختی را در بر می گیرد (۴). تحقیقات نشان داده‌اند حافظهٔ فعال در جنبه‌های مختلف زندگی، ازجمله درک خواندن، نوشتن، حل مسئله و استدلال ریاضی، نقش مهمی دارد (۵). همچنین، انجام تکالیف ، نظارت بر عملکرد و پردازش شناختی را بر عهده دارد (۶).

تحقیقات مختلف نشان داده‌اند که توانمندی افراد در تنظیم هیجان‌ها می‌تواند در سازگاری فرد با وقایع استرس‌زای زندگی نقش مهمی ایفا کند (۷). دانشمندان عقیده دارند انسان موجودی نیست که هیجان‌ها را فقط تجربه کند، بلکه علاوه‌بر تجربه‌کردن هیجان‌ها، آن‌ها را بازبینی و نظم‌جویی می‌کند و در برخی موارد، با آن‌ها مبارزه می‌کند (۸). تحقیقات نشان داده‌اند بالابودن مهارت تنظیم هیجانی می‌تواند در تعدیل و اصلاح واکنش‌های هیجانی مؤثر باشد و در فرایندهای شناختی درگیر و حافظهٔ فعال تأثیر بگذارد (۹). در تأیید مطالعه‌ای در جاکارتا، نشان دادند که حفظ قرآن به‌طور قابل ملاحظه باعث افزایش عوامل نوروتروفیک مغز می‌شود و می‌تواند عامل مفیدی برای بهبود عملکرد شناختی باشد (۱۰). مطالعه‌ای که در مالزی انجام شد، نشان داد دانش‌آموزانی که سطح بالایی از حفظ قرآن داشتند، سطح بالایی از ضریب هوشی و حافظه را نیز نشان دادند (۱۱).

هدف این مطالعه بررسی سرعت پردازش اطلاعات، حافظهٔ فعال و تنظیم هیجان درحافظان قرآن و غیرحافظان است. با توجه به اینکه در جامعهٔ ما، همه با قرآن آشنایی دارند و در امور زندگی از آن الگو می‌گیرند و حفظ آیات قرآن در زنجیرهٔ فعالیت‌های فرهنگی در سنین کودکی و نوجوانی جایگاه ویژه‌ای دارد، پژوهشگر به‌دنبال پاسخ به این سؤال است که آیا سرعت پردازش اطلاعات، حافظهٔ فعال، تنظیم هیجان در حافظان قرآن و غیرحافظ دختران بالای ۱۶ سال هم تفاوت ایجاد می‌کند یا نه. علاوه‌بر این، در شهر زنجان چنین مطالعه‌ای انجام نشده و ضرورت چنین مطالعه‌ای احساس شده است.

مواد و روش‌ها

پژوهش توصیفی و از نوع علی ـ مقایسه‌ای است. جامعهٔ آماری پژوهش تمام دختران شرکت‌کننده در کلاس قرآن بودند. از بین آنان، ۸۰ نفر حافظ قرآن و ۸۰ نفر غیرحافظ، در مجموع ۱۶۰ نفر، به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند (حافظان قرآن کسانی بودند که سی جزء قرآن را حفظ کرده بودند). علت انتخاب نمونه به‌صورت دردسترس‌بودن به دلیل این بود که فقط ۸۰ نفر حافظ قرآن بودند. سپس پرسش‌نامه‌های راهبردهای تنظیم هیجان، مقیاس سرعت پردازش و آزمون حافظهٔ فعال بین آنان توزیع و پس از تکمیل جمع‌آوری شد. برای تجزیه‌وتحلیل داده‌ها از دو روش آمار توصیفی، شاخص‌های میانگین، انحراف معیار، max و min، آمار استنباطی، تحلیل واریانس و از SPSS نسخهٔ ۲۶ استفاده شد. قبل از اجرای آزمون‌ها، دستورالعمل‌های لازم به آن‌ها دربارهٔ نحوهٔ تکمیل پاسخ‌نامه داده شد.

ابزار گردآوری اطلاعات عبارت بودند از:

الف. پرسش‌نامهٔ راهبردهای تنظیم هیجان گراس و جان (Gross and John's, 2003) که برای بررسی و سنجش راهبردهای فرایندی تنظیم هیجان تدوین شده است. این پرسش‌نامه از ۱۰ گویه تشکیل شده است که دو زیرمقیاس ارزیابی مجدد شناختی (گویه‌های ۱، ۳، ۵، ۷، ۸، ۱۰) و فرونشانی (گویه‌های ۲، ۴، ۶، ۹) دارد. افراد براساس یک طیف لیکرت هفت‌تایی به ماده‌ها پاسخ می‌دهند که در آن عدد ۱ نشان‌دهندهٔ کاملاً مخالف و عدد ۷ بیانگر کاملاً موافق است. ضریب آلفای کرونباخ

[Downloaded from jrh.mazums.ac.ir on 2026-11-20]
[DOI: 10.22034/Jrh.13.2.41]

این پرسش‌نامه نزدیک به ۰/۷۰ به دست آمده است. این مقیاس در فرهنگ ایرانی هنجاریابی شده است. اعتبار این پرسش‌نامه با روش همسانی درونی با دامنه آلفای کرونباخ ۰/۶ تا ۰/۸۱ و روایی آن از طریق تحلیل مؤلفه‌های اصلی با استفاده از چرخش واریماکس مطلوب گزارش شده است (۱۲).

ب. مقیاس سرعت پردازش هوش وکسلر (Wechsler Intelligence Scale): برای سرعت پردازش کودکان از هوش وکسلر استفاده می‌شود. دو خرده‌آزمون رمزنویسی و نمادیابی از مجموعهٔ آزمون هوش وکسلر برای کودکان در کنار هم، عامل سرعت پردازش را می‌سازند. کسب نمرهٔ بالا در این آزمون‌ها بدان معناست که فرد می‌تواند با سرعت زیادی اطلاعات را جذب و آن‌ها را یکپارچه کند. آزمون حافظهٔ فراخنای حافظهٔ ارقام نیز از همین مجموعه است. این آزمون نوعی آزمون کوتاه‌مدت کلامی است که نیازمند توجه، رمزگردانی صحیح و بازیابی دقیق اطلاعات است. آزمون حافظهٔ تصویری از مجموعه آزمون حافظه وکسلر است که بیشترین حساسیت را به اختلال شناختی ناشی از کارکرد حافظه دارد. وکسلر ضریب پایایی همسانی درونی برای آزمون رمزنویسی را با فرمول گیلفورد (۱۹۴۵) ۰/۸۵ گزارش کرده است. او در مطالعات خود ضریب پایایی خرده‌آزمون نمادیابی را ۰/۷۹ گزارش کرده است (۱۳).

ج. آزمون پیکرینگ و سوزان گدرکول (Pickering and Susan Goodercole): این آزمون براساس مدل سه‌مؤلفه‌ای (حلقهٔ واج‌شناختی، صفحهٔ دیداری فضایی و مجری مرکزی)، به‌منظور سنجش حافظهٔ فعال (شناخت و پیشرفت کلی) کودکان و نوجوانان ۵ تا ۱۵ ساله طراحی شده است. ارجمندنیا آن را در سال ۱۳۹۶ترجمه، انطباق و هنجاریابی کرده است (۲). آزمون حافظهٔ فعال، که اجرای آن حدود یک ساعت طول می‌کشد و به‌صورت انفرادی اجرا می‌شود، شامل نُه خرده‌آزمون یادآوری رقم، تطبیق لیست لغت، یادآوری لیست لغت، یادآوری لیست هجاهای بی‌معنی، یادآوری مکعب، حافظهٔ مازها، یادآوری شنیدن، یادآوری شمارش و یادآوری رقم روبه‌عقب است. عملکرد مؤلفهٔ حلقهٔ واج‌شناختی را با مجموع نمرات یادآوری رقم، تطبیق لیست لغت، یادآوری لیست لغت و یادآوری لیست هجاهای بی‌معنی؛ عملکرد مؤلفهٔ صفحهٔ دیداری فضایی را با مجموع نمرات یادآوری مکعب و حافظه مازها؛ و عملکرد مؤلفهٔ مجری مرکزی را با مجموع نمرات یادآوری شنیدن، یادآوری شمارش و یادآوری رقم روبه‌عقب می‌سنجند. مجموع نمرهٔ عملکرد فرد در این سه مؤلفه نیز قدرت حافظهٔ فعال را مشخص می‌کند. پایایی خرده‌آزمون‌ها را در دامنهٔ ۰/۴۵ تا ۰/۸۳ گزارش کرده‌اند. ارجمندنیا نیز پایایی کل آزمون را به روش بازآزمایی ۰/۸۳ و خرده‌آزمون‌ها را در دامنهٔ ۰/۳۸ تا ۰/۸۳ محاسبه کرد. همچنین روایی آن را ۰/۷۹ به دست آورد (۱۴).

یافته‌ها

نتایج نشان داد که بین میزان سرعت پردازش اطلاعات، حافظهٔ فعال و تنظیم هیجان در حافظان قرآن و غیرحافظ دختران بالای ۱۶ سال تفاوت معنادار آماری وجود دارد و حافظان قرآن در سرعت پردازش اطلاعات، حافظهٔ فعال و تنظیم هیجان توانایی بیشتری نشان می‌دهند. نتایج نشان می‌دهد افرادی که حافظ قرآن بودند، در برخی از مقیاس‌های سلامت عمومی در مقایسه با افراد غیرحافظ، سلامت روان بیشتری داشتند.

همان‌طور که در جدول ۱ ملاحظه می‌شود، کل میانگین و انحراف معیار حافظهٔ فعال در حافظان قرآن و غیرحافظان قرآن دختران بالای ۱۶ سال به‌ترتیب ۱۱۴/۴ (۲۱/۶۷) و ۱۱۲/۴۷ (۲۰/۹۸۷) است. همچنین، میانگین دختران حافظان قرآن در حوزهٔ واج‌شناختی، صفحهٔ دیداری فضایی و مجری مرکزی بالاتر از دختران غیرحافظان قرآن است.

همان‌طور که در جدول ۲ ملاحظه می‌شود، میانگین

[Downloaded from jrh.mazums.ac.ir on 2026-11-20]

[DOI: 10.22034/Jrh.13.2.41]

و انحراف معیار سرعت پردازش اطلاعات در حافظان قرآن و غیرحافظان قرآن دختران بالای ۱۶ سال به ترتیب و ۳۷/۶ (۱/۲۷) و ۲۸/۹۲ (۱/۶۳) است. همچنین، میانگین دختران حافظان قرآن در نمره رمزنویسی و نمادیابی بالاتر از دختران غیر حافظان قرآن است.

جدول ۱. میانگین و انحراف معیار حافظه فعال و مؤلفه‌های آن به تفکیک گروه‌ها ی شرکت کننده

مؤلفه‌های حافظهٔ فعال	غیرحفظ قرآن		حافظان قرآن		P-value
	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	۰/۰۰۰۱
حافظهٔ فعال	۷۴/۸۰	۱۱/۹	۷۶/۷	۰/۰۰۰۱	۱۲/۲
حلقهٔ واج‌شناختی	۱۴/۳۵	۲/۹۹	۱۴/۴۵	۰/۰۰۰۱	۲/۸۴
صفحهٔ دیداری فضایی	۹/۴	۳/۳۰۲	۹/۸	۰/۰۰۰۱	۴/۰۹۶
مجری مرکزی	۱۳/۵۲	۲/۷۹۵	۱۳/۸۵	۰/۰۰۰۱	۲/۵۳۴
کل	۱۱۲/۴۷	۲۰/۹۸۷	۱۱۴/۴	۰/۰۰۰۱	۲۱/۶۷

جدول ۲. میانگین و انحراف معیار سرعت پردازش اطلاعات و مؤلفه‌های آن به‌تفکیک گروه‌های شرکت‌کننده

مؤلفه‌های سرعت پردازش اطلاعات	حافظان قرآن		غیرحافظان قرآن		P-value
	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	
رمزنویسی	۱۷/۲۰	۲/۴۸	۱۳/۱۴	۰/۶۶	۰/۰۰۰۱
نمادیابی	۲۰/۲۶	۱/۲۷	۱۵/۷۸	۰/۹۷	۰/۰۰۰۱
کل	۳۷/۶	۱/۲۷	۲۸/۹۲	۱/۶۳	۰/۰۰۰۱

همان‌طور که در جدول ۳ ملاحظه می‌شود، میانگین و انحراف معیار تنظیم هیجان حافظان قرآن و غیرحافظان دختران بالای ۱۶ سال به‌ترتیب ۸۲/۹۵ (۲۹/۱۴۶) و ۴۹/۴ (۲۶/۱) است. همان‌طور که ملاحظه می‌شود، میانگین تنظیم هیجان در حافظان قرآن دختران بالای ۱۶ سال در تمامی مؤلفه‌های تنظیم هیجان، بالاتر از دختران ۱۶ سال غیرحافظ است.

همان‌طور که نتایج جدول ۴ نشان می‌دهد، مقدار F در متغیرهای سرعت پردازش اطلاعات، حافظهٔ فعال و تنظیم هیجان تفاوت معنی‌دار شده است و چون سطح قابل قبول معنی‌داری کمتر از ۰/۵ است، نتیجه گرفته می‌شود که در این متغیرها دختران غیرحافظ تفاوت معنی‌داری با حافظان قرآن دارند، بدین معنی که سرعت پردازش اطلاعات، حافظهٔ فعال و تنظیم هیجان در دختران غیرحافظ کمتر از حافظان قرآن است.

جدول ۳. میانگین و انحراف معیار تنظیم هیجان و مؤلفه‌های آن به تفکیک گروه‌های شرکت‌کننده

مؤلفه‌های تنظیم هیجان	حافظان قرآن		غیرحافظان قرآن	P-value
	میانگین	انحراف معیار	میانگین	۰/۰۰۰۱
ارزیابی مجدد شناختی	۶۱/۲۰	۲۷/۱۰	۳۲/۷۵	۲۱/۷۱
فرونشانی	۲۱/۷۵	۲/۰۴۶	۱۶/۶۵	۴/۳۹
کل	۸۲/۹۵	۲۹/۱۴۶	۴۹/۴	۲۶/۱

جدول ۴. تحلیل واریانس چندمتغیری در سرعت پردازش اطلاعات، حافظهٔ فعال و تنظیم هیجان به‌تفکیک گروه‌ها

متغیرها	MS	Df	F	SS	P
سرعت پردازش اطلاعات	۵۴۵/۵۵۸	۱	۸/۳۵۱	۲۷۲/۷۷۹	/۰۰۰۱
حافظهٔ فعال	۱۰۶/۶۰۸	۱	۵/۸۸	۵۳/۴۳	۰/۰۰۰۱
تنظیم هیجان	۲۴۸/۵۴	۱	۲/۶۵	۴/۷۶۵	۰/۵

[Downloaded from jrh.mazums.ac.ir on 2026-11-20]

[DOI: 10.22034/Jrh.13.2.41]

بحث

نتایج آزمون نشان داد که سرعت پردازش اطلاعات، حافظهٔ فعال و تنظیم هیجان در حافظان قرآن بیشتر از غیرحافظان است. این نتیجه با نتایج محمودزاده و همکاران (۱۵)، برناس و همکاران (۱۶)، سعیدی و همکاران (۱۷)، هاشم‌لو و همکاران (۱۸)، علم‌الهدی و همکاران (۱۹)، محمدی و همکاران (۲۰) و سنگانی و همکاران (۲۱) همسو است.

دربارهٔ تبیین این موضوع می‌توان گفت که حفظ‌کردن قرآن فعالیت مؤثر و مثبتی است و همسوبودن نتایج ما با آن‌ها نشان‌دهندهٔ این است که اثر قرآنی مرز نمی‌شناسد. با توجه به یافته‌ها، بازیابی اطلاعات جزء اصلی‌ترین فعالیت‌های حافظان قرآن کریم است که حافظان قرآنی در فرایند حفظ و مرور آیات قرآن کریم بدان می‌پردازند. ازاین‌رو، حافظهٔ معنایی به‌علت وجود ارتباط تنگاتنگ با حافظهٔ رویدادی، در مرحلهٔ بازیابی فعال می‌شود و این فعال‌شدن به‌مرور زمان موجب افزایش سطح عملکرد می‌شود و این موضوع در نقاط مختلف اتفاق می‌افتد. نتایج ما نشان می‌دهد که بین تنظیم هیجان در حافظان قرآن و غیرحافظ دختران بالای ۱۶ سال تفاوت معنی‌دار وجود دارد. این یافته‌ها به‌طور ضمنی با نتایج پژوهش سعیدی و همکاران (۱۷)، هاشم‌لو و همکاران (۱۸) و علم‌الهدی و همکاران (۱۹) همسو است.

در تبیین می‌توان گفت دیدگاه دینی حامی و پشتیبان فرایند خودکنترلی است و به‌خوبی این مفهوم را در مبانی، اصول و روش‌های خود می‌پروراند و اینکه افراد دین‌دار دارای خودتنظیمی بالاتری باشند، نتیجه‌ای منطقی است. به عبارت دیگر، نیرویی که دین می‌تواند در برانگیختن احساس، عواطف آدمی و کنترل آن‌ها ایفاد کند، بسیار شگفت‌انگیز است و تثبیت ارزش‌های دینی در فرد، همهٔ احساسات و عواطف او را تحت‌تأثیر قرار می‌دهد و مهم ترین عامل کنترل فرد است. لذا، مذهب می‌تواند در تمامی موقعیت‌ها، نقش مؤثری در تنش‌زدایی داشته باشد؛ از جمله در راهبردهای مثبت تنظیم شناختی هیجان که سبب کاهش اختلالات روانی می‌شود و فرد دین‌دار پذیرش بهتری در برابر مسائل زندگی دارد و مبتنی‌بر آموزه‌های قرآنی و دینی، سختی‌ها را با نگاهی متفاوت می‌بینند و به‌تبع آن، کنترل بهتری بر عواطف خود دارد.

بین حافظهٔ فعال در حافظان قرآن و غیرحافظ دختران بالای ۱۶ سال، تفاوت معنی‌داری وجود دارد این یافته‌ها با نتایج، محمودزاده و همکاران (۱۵)، محمدی و همکاران (۲۰)، سنگانی و همکاران (۱۹)، Adrian و همکاران (۱۰) و Ishak و همکاران (۱۱) همسو است. این موضوع بدین صورت تبیین می‌شود که همگام با بازیابی اطلاعات معنایی هنگام حفظ و مرور آیات قرآن کریم، حافظهٔ فعال به‌علت وجود ارتباط تنگاتنگ با حافظهٔ رویدادی، در مرحلهٔ بازیابی فعال می‌شود و این فعال‌شدن به‌مرور زمان موجب افزایش سطح عملکرد حافظهٔ فعال می‌شود. هرچند مضامین آیات قرآن کریم و داستان‌های قرآنی موجود در آن، که باعث تصویرسازی ذهنی آیات هنگام قرائت و حفظ آن‌ها می‌شود، نیز می‌تواند در بهبود سطح عملکرد حافظهٔ فعال تأثیرگذار باشد. در تبیین می‌توان گفت که همسوبودن نتایج ما با آن‌ها نشان‌دهندهٔ این است که آموزه‌های قرآنی مرز نمی‌شناسد و در تمام فرهنگ‌ها و جغرافیا دراین‌باره تأثیر دارد. حافظان قرآن به‌خاطر تمرکز و ذوب‌شدن در فضای معنوی قرآن، برای حفظ مطالب سیستمی قوی‌تر، و برای فعالیت‌های پیچیده مانند تشخیص و تمیز بین اصوات زبان گفتاری، ازجمله هجاها، قافیه‌ها و واج، توانایی بیشتری دارند.

نتیجه‌گیری

فعالیت‌های قرآنی می‌توانند در تقویت سرعت پردازش اطلاعات، حافظهٔ فعال و تنظیم هیجان مؤثر باشند؛ زیرا انگیزهٔ اعتقاد دینی در هر کاری باعث احساس

[Downloaded from jrh.mazums.ac.ir on 2026-11-20]

[DOI: 10.22034/Jrh.13.2.41]

مسولیت و آرامش وجدان می‌شود و همین موضوع باعث تقویت حواس و پشتکار در کار می‌شود و به‌نوبهٔ خود، در همهٔ امور، از جمله ذهنی و هیجانی، توانمندی و موفقیت ایجاد می‌کند. نگرش مذهبی و عمل به باورهای دینی با تقویت خودتنظیمی و ایجاد احساس امنیت و آرامش همراه است و می‌تواند تأثیرات مثبتی در تحول ذهنی و هیجانی شخص بگذارد.

محدودیت‌های پژوهش

این پژوهش بر دختران بالای ۱۶ سال شهر زنجان انجام شده است و تعمیم آن به افراد دیگر باید با احتیاط صورت گیرد.

پیشنهادات

پیشنهاد می‌شود که تحقیق حاضر در افراد دیگر و با روش‌های دیگر نمونه‌گیری صورت گیرد. انجام پژوهش‌های دیگر برای مقایسهٔ متغیرهای روان‌شناختی دیگر در حافظان قرآن و غیرحافظ مطالعه شود.

پیشنهاد می‌شود با توجه به تفاوت تنظیم هیجان در حافظان قرآن و غیر حافظ، به‌منظور پیشگیری و اصلاح زودهنگام این قبیل افکار در قالب مشاوره‌های فردی و گروه‌درمانی اقدام شود.

با توجه به تفاوت حافظهٔ فعال و سرعت پردازش در حافظان قرآن و غیرحافظ دختران بالای ۱۶ سال، پیشنهاد می‌شود مهارت‌های شناختی مبتنی بر ذهن‌آگاهی در مراکز، مدارس و دانشگاه‌های مرتبط با حفظ قرآن، برای والدین این افراد به‌صورت کارگاه‌های پیگیرانه، به‌سبب افزایش حافظهٔ فعال و سرعت پردازش، برگزار شود.

حمایت مالی

این پژوهش بدون هرگونه حمایت مالی انجام شده است

ملاحظات اخلاقی

این پژوهش از نتایج پایان‌نامهٔ مقطع کارشناسی ارشد مصوب دانشگاه آزاد اسلامی زنجان با کد پایان‌نامه به شمارهٔ ۱۳۸۱۲۹۲۱۵۳۲۵۶۱۲۱۰۷۰۳۳۱۶۲۹۰۵۳۵۹ استخراج شده است. نویسندگان اعلام می‌کنند که در این پژوهش تمامی اصول اخلاقی، ازجمله محرمانه‌بودن، رضایت شرکت در مطالعه و اختیار خروج از پژوهش رعایت شده است.

تعارض منافع

نویسندگان اعلام می‌کنند که در این پژوهش هیچ تعارضی در منافع با یکدیگر ندارند.

سهم نویسندگان

حسین معصومی در توسعهٔ ایده، تحلیل و نتیجه‌گیری، ویرایش تحقیقات فنی و اصلاح مقاله مشارکت داشت. سیده‌فائزه موسوی در ارائه، گردآوری اطلاعات و نگارش و علی صحبتلو در مشاور در پروسهٔ ویرایش مقاله نقش داشتند.

تشکر و قدردانی

از معاونت پژوهشی دانشگاه آزاد واحد زنجان به‌خاطر حمایت معنوی و همکاری در اجرای پژوهش حاضر سپاسگزاری می شود.

References

1. Drew MA, Starkey NJ, Islar RB. Examining the link between information processing speed and executive functioning in multiple sclerosis. Arch Clin Neuropsychol. 2009;24(1):47-58. (PMID: 19395356)
2. Gross JJ. The emerging field of emotion regulation: An integrative review. Rev Gen Psychol. 2013;2(3):271-99.
3. Moshtaghi Sharifzadeh M, Mansouri A, Bagherzadeh Golmakani Z. The mediating role of processing speed in the relationship between working memory and phonological awareness with reading in students with reading disorder. J Res Behav Sci. 2021;18(4):568-76. (Persian)
4. Daubert EN, Ramani GB. Math and memory

[Downloaded from jrh.mazums.ac.ir on 2026-11-20]

[DOI: 10.22034/Jrh.13.2.41]

in bilingual preschoolers: The relations between bilingualism, working memory, and numerical knowledge. J Cogn Dev. 2019;20(3):314–33.
5. Zamani A, Pouratashi M. The relationship between academic performance, working memory, self-efficacy belief, and test anxiety. J Sch Psychol. 2018;6(4):25-44. (Persian)
6. Ashori M, Jalil-Abkenar S. The effectiveness of cognitive rehabilitation program based on memory on the behavioral problems and working memory in children with hearing impairment. Adv Cogn Sci. 2020;22(1):13-24. (Persian)
7. Nazeri A, Ghamarani A, Darouei P, Ghasemi Tabatabaei G. The effect of expressive arts therapy on emotion regulation of primary school students. J Child Ment Health. 2020;7(2):132-43. (Persian)
8. Javadpour M, Khayyer M, Javidi H. Effectiveness of cognitive emotional regulation training on the improvement of social skills in high school students. J Psychol Methods Models. 2021;12(44):25-36. (Persian)
9. Gharadaghi A, Zemestani M, Valiei Z. On the relationship between family functioning and cognitive emotion regulation with students' psychological well-being. J Sch Psychol. 2020;9(2):108-22. (Persian)
10. Adriani D, Amani P, Anggiane Putri M, Imran Y, Rachmiyani I, Fauzi A, et al. Memorizing Al-Quran increases serum BDNF levels. J Med Chem Sci. 2025;8(4):339-44.
11. Ishak I, Shaidin A, Harun D, Warif N, Mariappan V, Mat Ludin AF, et al. Does Quran memorization influence adolescents' intelligence quotient and memor quotient and memory level?: A cross-sectional study in Malaysia. Makara J Health Res. 2021;25(3):205−12.
12. Alidoost F, Jangi F, Shojaeifard S. General psychology the effectiveness of emotion regulation training based on Gross model on emotion regulation, anxiety and depression in mothers of children with intellectual disability. Iran J Fam Psychol. 2021;7(1):69-80. (Persian)
13. Abedi MR, Sadeghi A, Rabiei M. Standardization of the Wechsler intelligence scale for children - IV in Chaharmahal and Bakhtiari province. J Pers Individ Differ. 2015;22(2):99-116. (Persian)
14. Arjmandnia AA, Talebi S, Miri MA. Construction and Primary standardization of Tehran Working Memory Test (TWMT). J Appl Psychol Res. 2020;10(4):141-160. (Persian)
15. Mahmoudzadeh S, Pakizeh A. A comparative study of emotion regulation strategies and early maladaptive schemas in individuals with and without panic disorder. Clin Psychol Res Pract Innov. 2023;15(1):69-78. (Persian)
16. Motamedi A, Bornas M, Sohrabi F. Comparison of executive functions with sub-components of processing speed and working memory in children with and without Dyslexia. J Learn Disabil. 2023;12(2):6-17. (Persian)
17. Saeedi N, Lotfi M, Ghahari S, Pir Moradi MR. Comparative study of emotion regulation patterns in different age decades. J Cogn Psychol Psychiatry. 2011;8(1):61-73. (Persian)
18. Hashemlou S, Sobhi A. Comparison of Defense Styles, Attributional Styles and Cognitive Emotion Regulation in Women Memorizing and Non-Memorizing the Quran in Zanjan. JHPM. 2021; 10 (6):99-110. (Persian)
19. Alamolhoda J, Hodaei F, Ghasemzadeh A. A study on the concept of emotion in the verses of the holy Quran and its relationship with growth. Quranic Doctr. 2021;18(33):3-32. (Persian)
20. Hamzeh M, Hatami J, Kormi-Nouri R, Mansouri J, Mafakheri D, Khademi HA. Comparison of the working memory performance between bilingual and monolingual students with specific learning disabilities. J Appl Psychol Res.2021;11(4):165-79. (Persian)
21. Sangani A, Jangi P, Ramak N. The comparison of active memory and sensory processing styles in boys and girl's children with writing learning disorder. J Pediatr Nurs. 2019;6(2):30-6. (Persian)

[Downloaded from jrh.mazums.ac.ir on 2026-11-20]

[DOI: 10.22034/Jrh.13.2.41]